

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - CXIX - J. DE WULF

Woonde Rentenierstraat 39.

Werkzaam tijdens de jaren kort na W.O. II.

Bron : Annuaire des Beaux Arts de Belgique, VI, Brussel Parijs, 1950-51.

* +   + *

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - CXX - MEVROUW R. HENNO

Oostendse amateur schilderes. Woonde ca. 1956 in de Prof. Vercouilliestraat 8.

Nam deel aan het Salon 1956 van de Oostendse Kunstkring (Kon. Galerijen) met : "Idylle", "Moeder en kind", "Dageraad", "Bron" & "Wezen en schijn".

* +   + *

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - CXXI - DENISE MERLEVEDE

Bloemenschilderes; lid van de Oostendse Kunstkring.

Exposeerde "Rode pioenen" en "Hortensias" in de "Tentoonstelling van West Vlaamse Schilder en Beeldhouwkunst" (Kon. Galerijen, 14-31 aug. 1952).

Bron : Catalogus van de tentoonstelling (P.O.B., Oostende).

Norbert HOSTYN

# # # # # # # # # # # # # #

DE ZEEWIJDING TE OOSTENDE, vroeger en nu (1)

Voor twee jaar besliste het Oostends Stadsbestuur, na ruggespraak met de dekenij, de jaarlijkse Zeewijdingsplechtigheid te houden op vaste datum : nl de laatste zondag van juni. Voorheen had de Zeewijding meestal plaats op de zondag dichtst gelegen bij 29 juni, zijnde het feest van de heiligen Pieter en Paulus, patroons van onze stad. Tot en met 1975 ging daarmee gepaard een ommegang of Zeewijdingsprocessie.

Sedert een tweetal jaar verloopt de plechtigheid aan het Monument der Zeelieden kleurrijker, stijlvoller en kunstzinniger. Er wordt tevens weer aangeknoopt met een vroegere traditie : de Oostendse vloot vaart gelint en gepint de havengeul uit en ligt zwalpend voor de rede de Zegen af te wachten. Het sirenengeloei vanop zee en het luiden van de scheepsklok aan het altaar brengen alzo op het hoogtepunt de zeelieden aan wal en die aan boord dichterbij elkaar.

Vooral de folkloristische zijde van de plechtigheid werkt aantrekkelijk op de toeristen. Komt het religieus beleven dan in de verdrukking te staan ? Is de Zeewijding een anakronisme ? Feit is dat zeer vele Oostendenaars, gelovigen en anderen, betreuren dat de SS Pieter en Paulus ommegang verdwenen is. Het is toch misschien merkwaardig dat midden de jaren 70 precies uitgerekend uit de toenmalige liberale oppositie protesten weerklonken in de gemeenteraad tegen het afschaffen van de ommegang. Wijlen John HERMANS en ook Marcel VANHALMEN pleitten herhaaldelijk voor een opfleuren van de Zeewijding.

Ooit werd de Zeewijding in de 19e eeuw in vraag gesteld door een Franstalige Brusselse krant die met het gebeuren de draak stak en o.m. schreef over deze oude geplogenheden als "plechtigheden die plots opnieuw in 't leven geroepen werden en dat het beter ware geweest dat alles te vergeten".

Verontwaardigd reageert in 1834 het Oostendse weekblad "Feuilles d'annonces" tegen deze (misplaatste ?) onwetendheid : "Was die korrespondent dan misschien vergeten dat die plechtigheid reeds was hernomen sedert de afsluiting van het Konkordaat tussen de Paus en Napoleon ? Of was de korrespondent misschien nog nooit komen kijken ? Hij zou wel hebben opgemerkt dat alles in ware ingetogenheid doorging en hij zou het wel inzien dat hier niets belachelijk diende te worden gemaakt. Overigens de processie begeeft zich niet naar de oever van het water, maar tot op de vestingen van de stad. Wel vanop de rand van de stad werd de zegen gegeven, juist zoals in de "oude goede tijd". Nu valt het moeilijk te achterhalen wanneer in de "goeie oude tijd" de Zeewijding een aanvang nam. Toch wordt in dit artikel een poging gedaan.

De vroegste Zeewijding

Wat we nu kennen als de "kustvlakte" was bij het begin van onze tijdrekening volledig door de zee overspoeld en de Noordzee beukte tot vlak bij het huidige Brugge. Tussen de 7e en 9e eeuw trok de zee zich terug en het Oud Oostende lag insgelijks in zulke schorre : Ter Streep (eigenlijk Testerep). De strijd tegen de zee, de drooglegging en de omvorming tot Polder duurde 500 jaar. Er ontstonden duinen en zelfs (primitief) aangelegde dijken. De Italiaanse dichter Dante ALIGHIERI (+ 1321) heeft in enkele van zijn universele en visionaire verzen de grootheid van Zee-Vlaanderen kort maar raak geroemd.

Hier volgt de Italiaanse tekst van het vierde, vijfde en zesde vers, Zang XV uit Inferno :

Quale i Fiamminghi tra Guizzante e Bruggia,
Temendo il fiotto che ver lor s'avventa,
Fanno lo schermo pérche il mar fuggia"

waarvan deze vrije vertaling : Als tussen Brugge en Wissant
de Vlamingen langs het strand
verschrikt de zee zien wassen,
laat geen zich nog verrassen,
maar bouwen zij de dijken
die elk geweld doen wijken !"

(geciteerd door René DUYCK in "Brugge die Scone", maart 84).

De naam Oostende verschijnt voor het eerst in sommige teksten van de 9e eeuw. De schapenteelt en de visvangst worden er beoefend. Oostende-ter-streep was stillaan een vissersgehucht bestaande uit enkele families. Graaf Robrecht de Fries, ooit nog door de Paus in de ban van de Kerk geslagen, liet na zijn bekering overal in Vlaanderen kerken bouwen, en zo ook in 1071 aan het Oostende van Ter Streep. Oostende had een (houten ?) kerk en ...ook een pastoor. Sinds mensenheugenis is Oostendes lot verbonden met de zee. Niet alleen de visserslui waren afhankelijk van de zee, maar ook de schamele boeren vreesden de overstromingen : de oogsten konden vernietigd en de gewonnen Polders mochten niet (opnieuw) te zoutig worden. De bescherming van de Allerhoogste en Schepper der natuurkrachten werd afgesmeekt. De priester begaf zich tot op een hoge duin en zou vandaar uit de zee hebben gezegend. In die tijd kon het moeilijk anders : de nederzetting was immers nog niet ommuurd. Het groeiende dorp werd in 1267

tot stad verheven. Stadsarchivaris LOONTIENS zinspeelde dat in de 13e eeuw de wijding werd gegeven vanuit de kerk die zich toen toch uiterst tegen de zee kant bevond. Elders in onze gewesten gaf men immers van op de kerketoren een zegen over de stad.

Soms gaf de priester eenvoudig de zegen met de hand, soms met een gewoon kruis. Volgens de kerkgeschiedenis raakte de remonstrans pas tegen het einde van de 14e eeuw in gebruik.

Oostende ter Streep werd zo geweldig door de zee aangevallen dat men in 1334 reeds dacht aan het verplaatsen der kerk. In 1396, volgens de charter van Philips de Stoute, was de stad reeds voor de helft of nogmeer, door de golven verslonden. Twee jaar eerder was besloten kerk, schepenhuis en markthalle meer naar het zuiden over te brengen. Een nieuw Oostends tijdperk in volle middeleeuwen kon beginnen.

Van Rederijkersspel tot Processie en Ommegang

De "Zèewidienge", zo noemde men tot voor kort de processie die op 29 juni zijnde het Patroonsfeest van SS Pieter en Paulus, of de dichtsbijgelegen zondag plaats had. Zoals hierboven uiteengezet bestond er reeds van in het begin der Middeleeuwen een vorm van zegening der zeewateren. De zoëven geschetste ceremonie bestond hoogstwaarschijnlijk in de 13e eeuw. Tenandere in onze streken had men van oudsher speciale bezweringen voor alles wat voorspoed of rampen kon bijbrengen.

De benaming "zeewijding" wordt volgens de opzoekingen van archivariissen voor het eerst gevonden in het begin van de 18e eeuw, nl. in de stadsrekening van 1716. Zoals later zal worden aangetoond, had de uitdrukking "zeewijding" een andere betekenis.

En de processie en ommegang dan ?

Zoals overall elders moet men ook in Oostende tot in de middeleeuwen teruggaan om de processies te zien opstappen in de stad. Het voorkomen van zinnebeeldige groepen vindt zijn oorsprong in de middeleeuwse mysteriespelen die, eerst binnen de kerk zelf, later op het plein uitgevoerd, zich uitbreidden tot een "processie".

Elke stad, gemeente of parochie stond onder de hoede van een patroonsheilige. De eerste Oostendenaars - waaronder echt vissersvolk - hadden zich terecht onder de bescherming van de heilige Petrus gesteld, die ook visser was. Ter gelegenheid van het patroonsfeest ging dan telkens de processie uit. Processies werden toenmaals "gedraghen". Evocatieve groepen vergezelden de beelden van de beschermheiligen der parochie. De beschermheiligen van ambachten en neringen worden door de leden gedragen, zo Sint Elooi door de smeden, Sint Jozef door de timmerlieden, enz.

Er bestonden gewone processies en buitengewone... Deze laatste gingen uit om van God de genade te bekomen, wanneer de stad bange uren van overstromingen of oorlogsgevaar kende of ook om de Voorzienigheid te bedanken voor ontvangen weldaden. Zulke processies gingen o.a. vier keer uit in 1470, terwijl er 33 "gedraghen" werden van 1488 tot 1492... Tot de gewone processies behoorden de jaarlijkse Heilige Sacramentsprocessie, gehouden op H. Sacramentsdag en vooral de Sint Pietersprocessie op de naamdag van die heilige of de eerstvolgende zondag daarop.

Het was pas in 1484 dat er gesproken wordt over SS Pieter- én Paulusprocessie of ommegang te Oostende. Tot dan kende men alleen

de Sint-Pietersprocessie. In 1493 vinden wij eveneens de uitdrukking "ommegang" terug in de stadsrekeningen te Oostende.

Zoals gezegd werd in de loop der tijden en vermoedelijk in de 15e eeuw de naam Sint Paulus toegevoegd aan de Sint Pietersprocessie. Vermoedelijk werd aan de nieuwe hoofdparochie in de nieuwe stad een tweede beschermheilige toegevoegd aan die van Sint-Pieter, nl. Sint-Paulus. Na de vloed van 1394 werden de grenzen van Oostende-ter-Streep zuidwaarts verlegd. In 1401 werd een nieuw stadsplan getekend. In 1445 werd een nieuwe haven gegraven. In 1480 telde Oostende 42 schepen en was een koopcentrum. De vissers van Damme (verbonden met de zee door het Zwin), verkochten hun vis in de hallen te Oostende.

In 1478 legt de Bisschop de eerste steen van de toren van een nieuwe kerk. Het is trouwens op de oude vesten hiervan dat onze "Peperbusse" gebouwd werd. Paulus werd samen vereerd met Petrus. Welke betekenis heeft Paulus ? Hij was een wereldreiziger. Hij reisde per boot van het Midden-Oosten over Griekenland naar Italië waar hij zelfs Romeins staatsburger werd. Onder keizer Nero rond het jaar 65 zijn beide apostelen de marteldood gestorven. Ze werden Prinsen van de kerk genoemd en zeer vroeg is bij de eerste Kristenen een grote verering ontstaan. Petrus gedenken zonder Paulus kon moeilijk anders...

Op het einde van de middeleeuwen sprak men dus van de Sint-Pieter en Pauwelommegang. In de oude stadsrekeningen worden de uitgaven genoteerd. In 1497 hadden de rederijkers van Oostende toneel opgevoerd op SS Pieters-en Paulusdag en werden daarvoor beloond met twee kannen wijn.

De processie die ieder jaar op 29 juni rondging, bekwam meer en meer bijval en steeds kwam er meer volk naar Oostende gestroomd. De magistraat vroeg aan Karel V een jaarmarkt op Sinte-Katharine-dag. Dit werd toegestaan in 1518 en tot het einde van de vorige eeuw was er ieder jaar begin juli een foort te Oostende (!).

(vervolgt)

Lionel DEWULF

# # # # # # # # # # # # #

TENTOONSTELLING

Dit jaar vieren de Zusters van de Kindsheid van Maria Ter Spermalie en het Koninklijk Instituut Spermalie hun hondervijftigjarig bestaan.

Ter gelegenheid van die viering wordt vanaf 09 augustus tot en met 28 september 1986 een tentoonstelling georganiseerd onder de titel "800 jaar Spermalie".

De tentoonstelling vindt plaats in de overgebleven zeventiende-eeuwse gebouwen van de abdij en aanpalende zalen en is dagelijks toegankelijk tussen 10 en 12 uur en tussen 14 en 18 uur. De inkom is in de Snaggaardstraat, 11 te Brugge.

Een rijk geïllustreerde catalogus, waaraan ± 25 wetenschappelijk geschoolde auteurs meewerken, is te verkrijgen.

A. VAN ISEGHEM